

Světelné znečištění přírody

Zbytečné a často příliš silné umělé osvětlení je pro přírodu velmi škodlivé. Je jednou z významných příčin úbytku některých druhů hmyzu. V létě lampy silně lákají hodně druhů hmyzu. Ten se od světla celou noc nedokáže odpoutat a tak umírá hladem a vyčerpáním. Silné noční světlo působí také nepříznivě na stěhovavé ptáky. Umělé osvětlení rovněž kazí krajinný ráz.

Posvíťme si na sebe, ale jinam ne!

Příroda má odvěký rytmus střídání světla a tmy. Tma není absence světla, ale jeho výrazně menší množství. Ono střídání je chváleno hned v začátku knihy Genesis. Jde o cyklus setmění – noc – svítání – den – stmívání. Nové datum v tradičním pojetí začíná právě setměním, tak dosud slavíme svátky jako Mikuláše, Boží hod, ba i narozeniny... Lidé onen cyklus pozměnili už před statisíci lety užíváním ohně. Ovlivnění o mnoho řádů vyšší pak začalo s elektrickým osvětlením. A stále roste! Lamp přibývá a jsou stále silnější, rozmáhají se i pohyblivé světlomety mířící do nebes. Noční nebe natolik zesvětlalo, že na něm „zmizely“ skoro všechny hvězdy.

Umělá osvětlení nám nejen zničila pohled na noční oblohu, ona přímo ovlivnila i život mnoha nočních druhů živočichů. Spoustu druhů hmyzu světla přímo likvidují tím, že pro ně představují neodolatelné lákadlo. Hmyz pak po celou noc doráží na světla lamp, vysiluje se, nekonzumuje potravu, nerozmnožuje se, rychle ztrácí energii, umírá. Platí to například pro místní populace jepic, noční motýly a také pro noční opylovače sadů. Osvětlení mění i chování šelem či třeba netopýrů. Noční světla ovlivňují a mění život i mnoha dalším živočichům, nočním i denním, narušují i biorytmy rostlin a dokonce mají negativní vliv na zdraví člověka.

Světelné znečištění kazí také ráz naší krajiny! Místo ztichlé a tajemné noční krajiny a jejích siluet proti nebi na nás mnohde „křičí“ světla, která do dále neposkytují žádný užitek. Někdy i oslňují tak mnoho, že jejich vinou špatně rozeznáváme terén před sebou. Světlo z takových zdrojů putující vzduchem do dále nakonec všechno rozptýlí – proto je nebe i daleko od měst trvale světlé. To má i výhodu: když opadá listí, pak i v lese, hlavně když je zataženo, je lépe vidět na cestu. Mraky dnes v noci totiž světla neubírají, ale světlo z umělých zdrojů naopak odráží zpět. A zvláště dobře „svítí“, když napadne sníh. Noční pohyb krajinou daleko od světel je tím pro nás pohodlnější, ale živočichům absence přírodní úrovně tmy rozvrací jejich prostředí.

Bohužel, problém světelného znečištění u nás není řešen žádnou legislativou. Co se týče světel, každý si může dělat, kde chce, co chce. Snad jen s výjimkou letišť, kde by intenzivní světla mohla ohrožovat nízko letící letadla. Naštěstí už některé obce pochopily, že vhodným zacílením a regulací veřejného osvětlení ušetří spoustu peněz, a tedy nechtějí svítit do nebeských oken. A někde šly ještě dál a vyhlásily podle zahraničních vzorů oblasti tmavé oblohy. V zahraničí je nazývají výstižněji – oblastmi hvězdného nebe. Ona totiž obloha plná hvězd není tmavá... naopak krásná svými světelnými úkazy. Snaží se tam světla nepřidávat a to, co tam už je, redukovat. Bylo by pěkné mít takové oblasti co nejbliž Praze.

Související právní úprava, pokuty a sankce, další informace:

Znečištění, které u nás nereguluje žádný zákon

Jde o znečištění světlem, světelný smog. Jestliže je třeba hluk přímo zakázán lesním zákonem a v sídlech i mnoha hygienickými normami, pak světlo doposud není řešeno nijak. A přesto lze světelné znečištění považovat za veliký problém. A nejenom pro astronomy a pozorovatele hvězdné oblohy. Je prokázáno, že nepřiměřená osvětlení jsou významnou hrozbou pro biodiverzitu.

Téměř třetina našich obratlovců a dvě třetiny hmyzu jsou živočichové aktivní po setmění. Absence tmy výrazně narušuje jejich životní cykly. Intenzivní světelné zdroje v podobě třeba pouličních lamp svítících po celou noc jsou neodolatelným lákadlem pro řadu druhů nočního hmyzu. Tak silným lákadlem, že hmyz mu dává přednost před přijímáním potravy i rozmnožováním. A na dostatku hmyzu a pestrosti jeho druhů je postaven celý ekosystém. Nadměrné množství světla v noci dokonce ovlivňuje i růst rostlin a jejich fotosyntetický cyklus. A v neposlední řadě absence tmy významně negativně ovlivňuje i zdraví člověka. Přes všechny tyto důsledky není doposud světelné znečištění regulováno žádnou legislativou.

Svítit si v noci nadále jistě budeme. Aby se ale pro nás i ostatní organismy příroda i přitom zlepšila, k tomu je potřeba především bránit svícení mimo plochy, které osvětlovat opravdu potřebujeme. I ty se ale mohou zpravidla osvětlovat mnohem méně než doposud. Na mnoha místech pak není nutné svítit (stejnou intenzitou anebo vůbec) po celou noc. Pro noční hmyz je pak důležité nesvítit takovými zdroji, které mají silnou modrou složku světla. Právě ta nejvíce láká hmyz. A také brání noční tvorbě hormonu melatoninu, nesmírně důležitému pro lidské zdraví. Laicky řečeno, umělé noční osvětlení by mělo být žluté či oranžové (barva ohně) a nikoliv bílé (vysoká složka modrého světla). Důležité je, že výše zmíněná opatření jsou zároveň úsporná i z hlediska veřejných financí. Řada obcí už pochopila, že inteligentním osvětlením ušetří, a proto na něj přechází. Ještě cennější je relativně nová aktivita - vyhlašování tzv. oblastí tmavé oblohy.